

PROVET I EVANGELISK-LUTHERSK RELIGION 14.3.2018 BESKRIVNING AV GODA SVAR

Examensämnets censorsmöte har godkänt följande beskrivningar av goda svar.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att stödja den studerandes allmänbildning i fråga om religioner och livsåskådningar. I den evangelisk-lutherska religionsundervisningen gör man sig förtrugen med lutherdomen och andra former av kristendom, övriga religioner samt religion och religionslöshet som fenomen. Man granskar religionerna som en del av kulturen, kulturtraditionen och samhället samt individens och samfundets liv.

Provet i religion innefattar nio uppgifter, av vilka examinanden bör besvara fem. Provet omfattar två delar. Del I innehåller sex uppgifter. Varje uppgift ger 0–20 poäng. Del II innehåller tre uppgifter, som ger 0–30 poäng per fråga. Av uppgifterna i del I kan man besvara tre, fyra eller fem, av uppgifterna i del II högst två. Examinanden kan inte få maximipoäng (120) om hen inte besvarar två frågor i del II.

Provet innehåller uppgifter av olika karaktär och svårighetsgrad. En del av uppgifterna förutsätter ett koncentrerat och kort svar, en del att man behärskar stora ämnesområden och svarar i essäform. Uppgifterna kan innehålla material som texter, bilder, videor, kartor, diagram, tabeller och statistik. Innehållet i materialet bör utnyttjas, tillämpas och bedömas på ett sakligt sätt. I regel bör man hänvisa till materialet i svaret. Uppgifterna kan innehålla begränsningar i fråga om teckenmängd. I detta fall är det fråga om den rekommenderade maximilängden för svaret. Då sänks inte vitsordet för svaret om teckenmängden underskrids, ifall sakinnehållet är tillräckligt och framställningen tydlig. En stor överskridning av teckenmängden sänker vitsordet på det sätt som för varje uppgift anges i beskrivningarna av goda svar.

I provet i religion bedöms examinandens faktakunskaper, hantering av informationen och framställningssätt. Fråga om faktakunskaper bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion samt hur sakligt och precist centrala begrepp som berör religioner och livsåskådningar används. I svaren bedöms också hur innehållet i svaret motsvarar uppgiften och hur väl avgränsat svaret är. I alla uppgifter är det viktigt att svaret motsvarar uppgiften. Om uppgiften förutsätter till exempel jämförelse, fästs också vikt vid det i bedömningen. En stor faktamängd är inte till fördel om fakta är oväsentliga för uppgiften. Sakfel och en felaktig användning av begrepp sänker vitsordet.

I fråga om hanteringen av informationen bedöms examinandens förmåga att presentera, analysera, bedöma och tillämpa kunskap om religioner och livsåskådningar. Uppmärksamhet fästs speciellt vid hur övertygande de framförda synpunkterna är, hur de motiveras och hur ämnet problematiseras. Ett lyckat svar visar att examinanden självständigt behärskar sin kunskap om religioner och livsåskådningar, informationen utgående från kan hantera

tidigare erhållna fakta och behandla religionsfrågor på ett analytiskt sätt ur olika synvinklar. Dessutom är fakta klart avskilda från motiverade ställningstaganden och åsikter.

När det gäller framställningssättet bedöms svarets konsekvens, helhet och stilistiska smidighet. Flytande och vårdad svensk sakprosa värderas i svaret. Upprepningar och ett otydligt eller oredigt framställningssätt sänker vitsordet.

I fråga om faktakunskaper presenteras de mer detaljerade kriterierna separat för de olika uppgifterna. Beskrivningen av svarens kvalitet är inriktad på två nivåer: ett gott svar, som motsvarar cirka 50 procent av hela poängtalet, och ett berömligt svar, som avser cirka 80 procent av poängtalet. I uppgifter med många delar fastställs poängen separat för de olika delarna, ifall inte annat sägs i uppgiften. Ifall uppgiften består av ovanligt många delar ges särskilda direktiv för poängsättningen. I fråga om omfattande essäuppgifter är beskrivningarna av ett gott svar alltid endast riktgivande. De innehåller i första hand element som är centrala i gymnasiekurserna, men utöver dem kan examinandernas svar innehålla andra väsentliga aspekter.

Allmänt taget är ytterligheterna i fråga om faktakunskaper svar som över huvud taget inte innehåller fakta och begrepp som är väsentliga för ämnesområdet, och svar som visar en utmärkt behärskning av ämnesområdet. Utmärkande för det sistnämnda är till exempel att de begrepp som är väsentliga för ämnesområdet har använts på ett sakkunnigt och naturligt sätt och att de fakta som presenteras i svaret är mångsidiga och precisa. Mellan dessa ytterligheter ligger ett så kallat gott svar, som innehåller en del väsentliga aspekter på ämnesområdet och där användningen och definitionen av begreppen i huvudsak är sakliga. Ett sådant svar kan också innehålla enstaka sakfel.

I allmänhet följer faktakunskaperna, hanteringen av informationen och framställningssättet varandra åt, eftersom gestaltning av fakta som är väsentliga för helheten, användningen av sakliga begrepp, konsekvensen i argumentationen och stilistisk smidighet hör ihop. I det följande ges allmänna riktlinjer som åskådliggör olika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av i första hand hanteringen av informationen och framställningssättet.

De svagaste svaren är stilistiskt oklara, ostrukturerade och besvarar uppgiften endast delvis eller inte alls. I sådana svar utnyttjar man inte materialet och framförda synpunkter motiveras inte vederhäftigt. Sådana svar ger i regel under en fjärdedel av hela poängtalet.

Under hälften av hela poängtalet ger också sådana svar som presenterar ett eller flera fakta och begrepp som är väsentliga för ämnet men som är ostrukturerade och stilistiskt oklara. Sådana svar kan också innehålla upprepningar, överdrifter, ohållbara motiveringar och uppräknningar.

Ett gott svar motsvarar i bedömningen cirka hälften av hela poängtalet. Ett sådant svar besvarar i huvudsak uppgiften och innehåller väsentliga fakta och synpunkter på ämnet. Examinanden har åtminstone till vissa delar utnyttjat det material som hör till uppgiften och svaret innehåller tillämpning och utveckling av fakta. Svaret visar en strävan att strukturera och motivera. Svaret kan ändå delvis vara ostrukturerat och uppräknande och motiveringarna kan vara ytliga.

Ett berömligt svar motsvarar cirka 80 procent av hela poängtalet. I ett sådant svar har examinanden lyckats skapa en konsekvent helhet av flera fakta och synpunkter som är

väsentliga för ämnet. Svaret motsvarar uppgiften och språket är vårdat. De motiveringar som framförs är tydliga och mångsidiga och fakta tillämpas och analyseras trovärdigt.

Svar som når de allra högsta poängen utmärks utöver de nämnda aspekterna av en djup förståelse av ämnesområdet och en förmåga att sätta in fakta i större sammanhang. Examinanden har utnyttjat material som hör till uppgiften på ett insiktsfullt sätt och relaterat dem till varandra. Svaren är välmotiverade och argumenterade helheter. De kan också innehålla fyndiga och överraskande synpunkter och öppningar mot alternativa sätt att närma sig problemet.

Bedömning av det digitala studentexamensprovet i religion

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, bra svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Faktakunskaper: kunskap om faktainnehållet enligt läroplanen, korrekt och precis användning av begrepp, överensstämmelse mellan innehåll och uppgift samt avgränsning av svaret	innehåller väldigt lite eller ingen för ämnesområdet relevant kunskap och väldigt få eller inga för ämnesområdet relevanta begrepp	ett eller flera för ämnesområdet relevanta fakta och begrepp presenteras	innehåller flera för ämnesområdet relevanta fakta, användningen och definitionerna av begrepp är huvudsakligen korrekt; svaret kan innehålla enstaka faktafel (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar)	visar berömliga insikter i ämnesområdet; begrepp används sakkunnigt och naturligt, och de kunskaper som presenteras i svaret är mångsidiga och exakta (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar)	visar djuplodande förståelse av ämnesområdet och förmåga att koppla kunskapen till vidare sammanhang
Hantering och presentation av kunskap: examinandens förmåga att presentera, analysera, utvärdera och tillämpa kunskap; presentationen bedöms med tanke på svarets följdriktighet, enhetlighet och stilistiska smidighet	stilistiskt osammanhängande och ostrukturerat; motsvarar endast delvis eller inte alls uppgiften; materialet har inte utnyttjats och de framlagda ståndpunkterna har inte motiverats adekvat	ostrukturerat och stilistiskt osammanhängande; kan innehålla upprepningar, överdrifter, icke trovärdiga motiveringar och vara katalogartat	motsvarar huvudsakligen uppgiften; flera för ämnesområdet relevanta fakta och synpunkter presenteras; materialet har utnyttjats till vissa delar och svaret visar tecken på tillämpning och utveckling av kunskap; det finns en strävan efter en följdriktig struktur och motiveringar; kan ställvis vara ostrukturerat och katalogartat, motiveringarna kan vara rätt ytliga	flera för uppgiften relevanta fakta och synpunkter har kopplats ihop till en följdriktig helhet; svaret motsvarar uppgiften och är vårdat till sitt språk; de framlagda motiveringarna är tydliga och mångsidiga; kunskapen tillämpas och utvecklas på ett trovärdigt sätt	materialet har utnyttjats på ett insiktsfullt sätt och olika delmaterial har ställts i relation till varandra; motiveringarna är övertygande och väl argumenterade; kan innehålla sinnrika synpunkter och öppningar till alternativa angreppsvinklar

Del I

1. Påståenden om religioner (20 p.)

Kyrkohistoria och kyrkokunskap

- 1.1. rätt
- 1.2. fel
- 1.3. fel
- 1.4. rätt
- 1.5. fel

Den kristna läran

- 1.6. fel
- 1.7. rätt
- 1.8. rätt
- 1.9. fel
- 1.10. fel

Helig litteratur inom religionerna

- 1.11. rätt
- 1.12. fel
- 1.13. fel
- 1.14. rätt
- 1.15. fel

Religioner i Östasien

- 1.16. rätt
- 1.17. fel
- 1.18. fel
- 1.19. rätt
- 1.20. fel

2. *Buddhismens lära om ett gott liv (20 p.)*

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens granskar uppfattningar om ett gott liv i buddhismen.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinandens för tre synpunkter som ansluter till den buddhistiska läran om ett gott liv. (En omnämning av lärorna räcker inte.) Dessa är till exempel:

- Siddharta Gautama Buddhas undervisning och liv fungerar som förebilder.
- Moraluppfattningen utgår från tanken om karmas lag.
- En buddhists mål i livet är att bli upplyst och därigenom frigöras från livets kretslopp. Upplysningen når man genom att förstå de fyra ädla sanningarna och följa den åttafaldiga vägen.
Tre juveler som grunden för ett gott liv: Buddha, dharma och sangha.
Utgångspunkten för ett gott liv är att inse att ingenting är beständigt (anattaläran).
- Olika riktningar har olika uppfattning om vem som kan bli upplyst och hur.

- Man försöker uppnå upplysning genom att meditera. Olika meditationstekniker hjälper till att lugna sinnet och nå upplysning.
- Buddhister talar inte om goda eller onda gärningar utan om skickligt eller oskickligt beteende.
- Ett skickligt beteende nås genom att följa träningsregler som i viss mån varierar inom olika riktningar. I allmänhet räknar man ändå med att det finns fem regler som gäller alla människor. Till dem hör att respektera allt levande och att avstå från att ljuga, stjäla, använda droger som fördunklar sinnet och utöva skadebringande sexualitet. Men det viktiga i den buddhistiska moralen är inte att mekaniskt följa regler utan ett sinnelag där människan strävar efter att göra det som är bäst för henne själv och för andra.

I ett berömligt svar (16 p.) beskriver examinanden ingående upplysningen som livets mening, metoder att uppnå upplysningen samt de buddhistiska moralreglerna. Examinanden nämner att det finns olika läror om ett gott liv inom buddhismen. Inte heller i ett berömligt svar förutsätts en detaljerad presentation av alla synvinklar. Aktuella exempel är meriterande.

3. Den heliga Anden (20 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 3.1. kan man få högst 10 poäng och för delen 3.2. högst 10 poäng.

3.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden presenterar kristendomens lära om den heliga Anden.

I ett gott svar (5 p.) presenteras den heliga Anden utifrån den kristna tron. Svaret innehåller åtminstone två av följande karaktärsdrag:

- Även om kristendomen är en monoteistisk religion ingår i den trinitetsläran, enligt vilken den heliga Anden är Guds tredje person.
- I Bibeln berättas hur den heliga Anden utgöts på pingstdagen.
- Den heliga Andens uppgift är att helga, uppbygga församlingen och stärka de troende.
- Enligt den västliga kyrkan utgår den heliga Anden från Fadern och Sonen (filioque), enligt den östliga kyrkan utgår den heliga Anden av Fadern.
- Inom många kyrkosamfund, till exempel lutherdomen, anser man att den heliga Anden fås via sakramenten.
- Den heliga Anden sägs öppna Bibelns budskap.
- Den heliga Anden förenas med de så kallade nåde- eller andegåvorna, bl.a. tungotal och profeterande.
- Till den heliga Anden kopplas också Andens frukter som nämns i Bibeln, såsom kärlek, glädje, frid osv.
- Den heliga Andens natur och uppgifter är definierade av trosbekännelserna, de ekumeniska synoderna och dogmerna.
- Den heliga Andens inflytande betonas speciellt i de karismatiska rörelserna.

I ett berömligt svar (8 p.) konstateras att den heliga Anden är en del av den heliga treenigheten, och dessutom redogör examinanden i svaret för många av de ovan nämnda dragen.

3.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur motiverat examinanden tillämpar den kristna läran om den heliga Anden på de bifogade bilderna. Analysen görs separat för var och en av bilderna så att man kan få högst fem poäng för vardera. Examinanden kan emellertid också bygga om svaret till en enhetlig helhet, där hen också kan jämföra bilderna.

I ett gott svar (5 p.) har examinanden känt igen att bild 3.A föreställer ett kristet dop, och konstaterar att en människa enligt den lutherska läran får den heliga Anden i dopet. Examinanden har vidare känt igen att bild 3.B föreställer ett karismatiskt möte, och i svaret har konstaterats att man i många kristna rörelser tänker att den heliga Anden verkar i sådana sammanhang. Examinanden kan också få fem poäng genom att tolka den ena av bilderna mycket förtjänstfullt.

I ett berömligt svar (8 p.) förutsätts utöver det ovan nämnda att examinanden i analysen av bild 3.A presenterar ytterligare synpunkter på dopet, doptillfället och den heliga Anden, t.ex. några av följande:

- Examinanden tolkar bilden på ett förtjänstfullt sätt: bilden föreställer en luthersk dopförrättning i ett hem.
- I dopet förenas ordet med vattnet.
- Dopet förrättas i Faderns, Sonens och den heliga Andens namn.
- Bilden föreställer ett barndop. Till exempel den lutherska, den katolska och den ortodoxa kyrkan döper barn. Alla kristna rörelser godtar inte barndop.
- Dopet bygger på dop- och missionsbefallningen. I bakgrunden finns även berättelsen om hur Johannes döparen döpte Jesus.
- I den lutherska kyrkan förrättas dopet i allmänhet genom vattenösning, medan dopet till exempel i den ortodoxa kyrkan förrättas genom nedsänkning.
- Enligt den lutherska uppfattningen verkar den heliga Anden i synnerhet genom sakramenten.

Också i analysen av bild 3.B ges några tilläggsynpunkter, till exempel följande karakteristika för karismatiken och den heliga Anden:

- I karismatiska rörelser (t.ex. pingstvännerna) betonas den heliga Andens direkta inflytande och erfarenheter av att fyllas av den heliga Anden (andedop).
- Typiskt för karismatiska möten är att de är spontana och emotionellt laddade, i dem ingår ofta lovsång till Gud och helande av sjuka.
- Karismatiken uppblandas i vissa delar av världen med andra religiösa traditioner och får synkretistiska former.
- Karismatikerna talar om de nådegåvor eller andegåvor som nämns i Bibeln, såsom tungotal, profeterande, uttydning av profetior och helande av sjuka.

4. Jämförelse av texter som behandlar Bibeln (20 p.)

I svaret bedöms examinandens förmåga att tillämpa sin kunskap om bibelforskning och bibeltolkning på de bifogade materialen samt jämföra drag hen observerat i texterna och bakomliggande förhållningssätt.

Material 4.A är ett bibelcitat. Syftet med det är att underlätta granskningen av texterna som behandlar bibelcitatet i fråga. Det förutsätts emellertid inte att examinanden behandlar materialet 4.A i svaret, även om motiverade hänvisningar till det betraktas som en förtjänst.

Text 4.B företräder ett vetenskapligt förhållningssätt. Det utmärks till exempel av följande drag:

- intresse för hur texten har tillkommit såsom dess källor och struktur
- intresse för historiska frågor såsom änglatron i antiken
- sakprosa
- användning av referenser; texten är inte tänkt att läsas högt.

Text 4.C representerar ett andligt och religiöst förhållningssätt. Det utmärks till exempel av följande drag:

- bibeltextens personliga betydelse
- bibeltextens betydelse för kyrkans lära
- att man granskar bibeltexten i ljuset av aktuella frågor och tvärtom
- talspråk, att man tilltalar lyssnarna och nämner vilken söndag det är fråga om.

I ett gott svar (10 p.) kan examinandena skilja på ett andligt och ett vetenskapligt förhållningssätt. Examinanden redogör med hänvisning till materialet för minst två exempel på hur dessa förhållningssätt skiljer sig från varandra.

I ett berömligt svar (16 p.) ger examinandena många exempel på hur ett andligt och ett vetenskapligt förhållningssätt skiljer sig från varandra i de ifrågavarande texterna. Examinanden visar en vidare förståelse av skillnaden mellan dessa förhållningssätt genom att till exempel hänvisa till den vetenskapliga bibelforskningen och dess syften. Dessutom fäster examinandena uppmärksamhet vid stilarten i materialtexterna och diskuterar till exempel vad som är syftet med texterna (examinanden behöver inte exakt identifiera texterna som en kommentar eller predikan). Meriterande är om examinandena kan koppla textmaterialet till mikaëlidagen, dvs. änglarnas dag.

5. Religion och psykisk hälsa (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och moget examinandena analyserar religionens möjliga inverkningar på en människas psykiska hälsa.

Svaret kan byggas upp på många olika sätt. Religionens påverkan kan till exempel gestaltas utifrån religionens olika dimensioner: bland annat olika trosföreställningar, religiösa ritualer och trossamfund kan påverka en människas psykiska hälsa positivt eller negativt.

- Trosföreställningar kan stödja den psykiska hälsan till exempel genom att stärka en människas erfarenhet av att livet har ett mål och en mening och stärka hennes tillit och hopp. Tron kan också vara förenad med föreställningar som skapar rädsla, skuld, ångest och självdestruktivt beteende.
- Religiösa ritualer kan stödja en människas psykiska hälsa till exempel genom att ge en känsla av trygghet och en upplevelse av omsorg. Också en upplevelse av botgörelse och att få förlåtelse kan stödja den psykiska hälsan; hit hör till exempel botens sakrament/bikten. Men ritualerna kan även omfatta tvångsföreställningar som påverkar den psykiska hälsan negativt.
- Ett välfungerande religiöst samfund kan ge ett tryggt socialt nätverk och stödja en människas välbefinnande och upplevelse av att tillhöra en gemenskap. Ett religiöst samfund kan emellertid också påverka en människans psykiska hälsa negativt. Typiskt för samfund med en negativ påverkan är en strävan att starkt kontrollera

medlemmarnas beteende, tankar och känslor. Man försöker ofta också begränsa medlemmarnas möjligheter att få information och umgås med människor utanför gruppen. Ett auktoritärt ledarskap och förbud mot kritik av ledarna i den religiösa gruppen kan också påverka medlemmarnas psykiska hälsa negativt.

- Examinanden kan granska hur religionen påverkar den psykiska hälsan utifrån religiösa omvändelseupplevelser och utifrån upplevelser av att lämna eller uteslutas ur samfundet.
- Examinanden kan också behandla mentalvårdsarbete och själavård som bedrivs av religiösa samfund.

I ett gott svar (10 p.) nämner examinanden några exempel på hur religionen kan stödja en människas psykiska hälsa och några exempel på hur religionen kan äventyra en människas psykiska hälsa. I svaret analyseras minst två aspekter djupare.

I ett berömligt svar (16 p.) analyserar examinanden på ett mångsidigt sätt religionens inverkan på den psykiska hälsan genom att behandla både positiva och negativa verkningar. Examinanden kan också diskutera växelverkan mellan religion och psykisk hälsa: en människas psykiska hälsa kan å ena sidan leda till att olika drag i religiositeten betonas, och å andra sidan kan en viss religiös miljö påverka den psykiska hälsan hos sina medlemmar. Belysande exempel höjer värdet på svaret. Synpunkter från utvecklings- och personlighetspsykologin betraktas som en merit.

6. Etik i vardagen (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och insiktsfullt examinanden bedömer händelserna i videon ur den kristna etikens synvinkel.

I videon beter sig en vuxen man hotfullt mot ett barn som väntar på bussen på en hållplats. I bussen har mannen inte tillräckligt pengar till biljetten, och barnet betalar mannens resa. De övriga passagerarna i bussen applåderar, mannen ser fundersam ut medan barnet verkar förnöjt. Händelserna i videon kan tolkas så att mannen har rasistiska fördomar mot pojken.

Händelserna i videon kan granskas utifrån åtminstone följande synvinklar i den kristna etiken:

- förlåtelse
- att återgälda ont med gott, att samla glödande kol på någons huvud
- att älska sin fiende
- att älska sin nästa (det dubbla kärleksbudet), att se alla människor som medmänniskor
- att sätta sig in i en annans situation (den gyllene regeln)
- den kristna människoupfattningen (människan är Guds avbild, människornas lika värde)
- skam, skuld känsla, ånger
- att jämföra händelserna med berättelser i Bibeln, till exempel berättelsen om den barmhärtige samariten.

I ett gott svar (10 p.) bedöms händelserna i videon ytligt utifrån åtminstone tre motiverade synpunkter i den kristna etiken, eller djupare ur minst en synvinkel.

I ett berömligt svar (16 p.) bedöms händelserna i videon mångsidigt och djupt i relation till den kristna etiken. Att koppla händelserna i videon till aktuella händelser eller diskussioner är meriterande.

Del II

7. Islams utbredning och mångformigheten inom islam (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 7.1. kan man få högst 15 poäng och för delen 7.2. högst 15 poäng.

7.1. (15 p.)

I svaret bedöms hur noggrant och strukturerat examinanden analyserar anslutningen till islam i olika delar av världen och tolkar de bifogade kartorna.

I ett gott svar (8 p.) beskriver examinanden i huvuddrag de områden där islam har anhängare. Dessutom jämför examinanden skillnaderna och likheterna mellan kartorna och beaktar då både det absoluta antalet muslimer och den procentuella andelen muslimer av befolkningen i respektive land.

I ett berömligt svar (12 p.) ger examinanden utöver ovan nämnda faktorer bakgrunden till de skillnader som framgår av kartorna och nämner till exempel några av följande synpunkter:

- Det finns mest muslimer i länder i Nordafrika och Mellanöstern och i en del länder i Asien.
- I de till befolkningsmängden stora Indien och Indonesien finns det största antalet muslimer. Eftersom det i de här länderna också finns medborgare som hör till andra religionssamfund är den procentuella andelen muslimer ändå mindre än i många länder i Mellanöstern och Nordafrika.
- Det finns minst muslimer på de amerikanska kontinenterna och i Europa.
- Många historiska orsaker har bidragit till att islam är populärt i vissa områden. Orsakerna är bland annat att islam uppstod i Mellanöstern och att araberna erövrade Nordafrika på medeltiden.
- En orsak till att islam har få anhängare inom vissa områden är att andra religioner har en central ställning där, såsom hinduismens ställning som etnisk religion i Indien och kristendomens starka ställning i södra Afrika.
- Till anhängarantalet bidrar också statens religionspolitik (till exempel det teokratiskt ledda Iran eller Kina med sin avvisande religionspolitik).
- Det ökade antalet muslimer i Europa beror på växande invandring och flyktingskap. Muslimer har redan tidigare flyttat från tidigare kolonier till exempelvis Frankrike.

7.2. (15 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och strukturerat examinanden granskar mångformigheten inom islam.

Det finns ett flertal exempel på mångformighet inom islam. I ett gott svar (8 p.) ger examinanden minst tre exempel på mångformighet inom islam som märks till exempel i

läran, de religiösa sederna eller arkitekturen. Ytterligare kan examinanden trovärdigt motivera vad den här mångformigheten beror på (minst en synpunkt).

Till mångformigheten bidrar bland annat följande faktorer:

- olika inriktningar inom islam (sunnismen, shiitiska grupper, sufismen)
- skillnader i tolkningen av Koranen, sunna och sharia (till exempel fundamentalistisk, traditionalistisk och liberal tolkning)
- kulturell mångfald, stor geografisk utbredning
- skillnader i fråga om närings- och levnadsstandard i muslimska samfund
- religiösa skillnader i olika grupper: kvinnor/män, personer som bor på landsbygden/i städer, unga/gamla och så vidare.
- islams växelverkan med andra ideologier såsom nationalism, sekularism eller feminism.

I ett berömligt svar (12 p.) beskriver examinanden mångsidigt och strukturerat mångformigheten inom islam och orsakerna till den. Svaret innehåller flera betydande exempel på mångformigheten och flera orsaker som påverkar den.

8. Kännedom om religionernas historia (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 8.1. kan man få högst 15 poäng och för delen 8.2. högst 15 poäng. Direkta hänvisningar till materialet är inte nödvändiga ens för att få höga poäng.

8.1. (15 p.)

I uppgiften bedöms hur mångsidigt och sakkunnigt examinanden presenterar hur de valda religionernas historia används för politiska och ideologiska syften. Exempelen kan handla om både förfluten tid och nutid. I svaret kan examinanden ta upp hur historien används både i positiv och i negativ betydelse.

Svaret kan till exempel innehålla följande synpunkter:

- I fråga om islam kan examinanden i svaret behandla till exempel hur umman under Muhammeds ledning eller de tidiga islamiska kalifaterna har påverkat de islamiska samhällsidealerna samt korstågens betydelse för att skapa och upprätthålla negativa föreställningar om västvärlden, i synnerhet inom islamiska ytterlighetsrörelser. Examinanden kan också behandla den islamfientliga uppfattningen enligt vilken islams historia beskrivs som våldsam, och islam av den anledningen ses som ett hot mot den västerländska kulturen.
- I fråga om judendomen kan examinanden i svaret behandla till exempel tanken om det utlovade landet och bildandet av staten Israel, judendomens förhållande till Jesusrörelsen och kristendomen som uppstod inom den samt antisemitismen.
- I fråga om hinduismen kan examinanden i svaret behandla till exempel hinduismens långa historia i Indien och dess betydelse för uppkomsten av den politiska föreställningen av Indien som ett uttryckligen hinduiskt land samt de negativa attityderna till religiösa minoriteter, i synnerhet muslimer, som hör till den. Examinanden kan också behandla den kastdiskriminering som förekommer i Indien, eller västvärldens föreställning om hinduismen som en fredlig religion.

Utöver ovan nämnda synpunkter kan examinanden behandla också andra exempel som anknyter till temat.

I ett gott svar (8 p.) väljer examinanden två religioner att behandla och i fråga om båda analyserar ytligt åtminstone en synpunkt som är väsentlig för uppgiften. Genom att förtjänstfullt behandla en religion kan man få högst 8 poäng.

I ett berömligt svar (12 p.) analyserar examinanden i fråga om båda de valda religionerna åtminstone en synpunkt som är väsentlig för uppgiften mera djupgående eller behandlar många synpunkter mera ytligt. I svaret redogör examinanden för när historien har använts politiskt eller ideologiskt, av vem och på vilket sätt: när den tolkningen i fråga har varit populär eller vilka grupper som företräder tolkningen, liksom hurdana skeenden och antaganden tolkningen bygger på. Meriterande är om examinanden i sina exempel kritiskt bedömer användningen av historiska fakta.

8.2. (15 p.)

I uppgiften bedöms hur mångsidigt och djupgående examinanden bedömer vilken betydelse kännedom om religionernas historia har för att förstå företeelser i vår egen tid. Dessutom bedöms hur träffande de exempel är som examinanden ger.

Svaret innehåller till exempel följande synpunkter:

- Kännedom om historien bidrar till att förstå människors och människogrupperns identitet; för kristendomens del till exempel katolicismens betydelse för italienare, ortodoxins betydelse för ryssar eller lutherdomens roll för finländare.
- Händelser i historien och tolkningar av dem påverkar aktuella attityder, fantasier och handlingar hos människor (till exempel spänningarna mellan judendom, kristendom och islam i Mellanöstern och västvärlden eller spänningen mellan hinduism och islam i Indien).
- När man känner till religionerna och deras historia finns det förutsättningar för att bekämpa fördomar som grundar sig på felaktiga uppfattningar.
- Historiska händelser har utformat dagens förhållanden.
- Religionernas historia lever också i dag, till exempel i religiösa byggnader, konst, traditioner och ritualer.

Svaret kan också innehålla andra insiktsfulla synpunkter. I svaret kan examinanden även argumentera för att kännedom om historien inte har någon stor betydelse för att förstå nutiden, men också då bör motiveringarna vara trovärdiga.

I ett gott svar (8 p.) bedöms betydelsen av historisk kunskap ur minst två synvinklar, som båda illustreras med minst ett exempel.

I ett berömligt svar (12 p.) bedöms kunskap om historien grundligt ur minst två synvinklar eller ytligare ur flera synvinklar. Svaret innehåller flera belysande exempel som presenteras tydligt. Att diskutera MacMillans åsikter i materialet betraktas som en förtjänst, men det förutsätts inte ens för att få högsta poäng.

9. Måttfullhetsteserna och de tio buden (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 9.1. kan man få högst 10 poäng och för delen 9.2. högst 20 poäng.

9.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och strukturerat examinanden analyserar de tio budens betydelse i kristendomen.

Man kan anlägga olika synvinklar på de tio budens betydelse i kristendomen, till exempel analysera budens innehåll och hur bindande de är ur kristen synvinkel eller jämföra kristendomen med judendomen. Svaret kan till exempel innehålla följande synpunkter:

- Buden handlar både om människans gudsförhållande och om hennes förhållande till sina medmänniskor (etik). Buden 1–3 (1 tavlan) reglerar gudsförhållandet: man får inte ha andra gudar, Guds namn får inte missbrukas och man bör helga den vilodag som Gud har instiftat. Buden 4–10 (2 tavlan) reglerar förhållandet till medmänniskorna, världen, egendom och så vidare.
- Examinanden kan också diskutera hur tidsbundna buden är och hur relevanta de är i vår tid.
- I kristendomen kan buden sammanfattas i det dubbla kärleksbudet, den andra tavlan också i den gyllene regeln (Jesus).
- I lutherdomen förklaras buden i katekesen.
- Luther ändrade buden genom att slopa det andra budet (förbudet att skapa avbilder av Gud) och delade det sista budet i två delar.

I ett gott svar (5 p.) analyserar examinanden budens betydelse i kristendomen ur någon motiverad synvinkel. Av svaret framgår att de tio buden innehåller viktiga principer i den kristna etiken, men att den kristna etiken utöver dem också bygger på andra principer och preciseringar av principerna i de tio buden.

I ett berömligt svar (8 p.) analyserar examinanden de tio budens betydelse i kristendomen på ett mångsidigt och strukturerat sätt.

9.2. (20 p.)

I svaret bedöms hur insiktsfullt och mångsidigt examinanden diskuterar måttfullhetsteserna ur de tio budens synvinkel.

Svaret kan byggas upp på olika sätt. I ett gott svar (10 p.) fäster examinanden uppmärksamhet vid tesernas helhet och analyserar åtminstone tre teser i förhållande till de tio buden.

I ett berömligt svar (16 p.) granskar examinanden både teserna som helhet och flera enskilda teser och bedömer på ett grundligt och mångsidigt sätt hur de förhåller sig till buden. Examinanden beaktar att buden är tidsbundna. Svaret kan också innehålla kritiska synpunkter på både teserna och buden, till exempel om något väsentligt fattas i dem. Examinanden kan också diskutera teserna i relation till den kristna etiken mera allmänt, såsom Bergspredikan. Särskilt meriterande är om examinanden nämner att måttfullhet är en aristotelisk dygd och en av kardinaldygderna.